

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผล
8. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียน
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนมัธยมวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร จำนวน 7 ห้อง มีนักเรียน 242 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนมัธยมวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ได้มาจากการรับสมัครนักเรียนที่สนใจเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมนุมเด็กทำหนังสือ จำนวน 26 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.1 ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 ชุด ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้ 1) การทำความรู้จักตนเอง 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) การทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข 4) การแสวงหาและใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น 5) การสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น มีค่าระดับความคิดเห็นเหมาะสม ระหว่าง 4.6-5.0 ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.78 อยู่ในระดับมากที่สุด
 - 3.2 แบบวัดทักษะชีวิต เป็นแบบวัดทักษะชีวิตจากสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3.3 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's Scale) จำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แบบแผนในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบ One Group Pretest Posttest Design โดยดำเนินการดังนี้

1. ทดสอบวัดทักษะชีวิต โดยใช้แบบวัดทักษะชีวิตจากสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 30 ข้อ แล้วบันทึกผลของคะแนนทดสอบเก็บไว้ เพื่อเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบวัดความสามารถหลังเรียน

2. ทดลองใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ทดลองสอนด้วยตนเองใช้ระยะเวลาทั้งหมด 18 ชั่วโมง รวมทั้งการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับจนครบทุกชุดกิจกรรม ครูผู้สอนสังเกตพฤติกรรมและประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วบันทึกคะแนนเก็บไว้

3. การวัดความพึงพอใจ ใช้แบบสอบถามวัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 15 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ดังนี้

1. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2

2. นำผลจากการทำแบบวัดทักษะชีวิตก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติ t-test (Dependent Samples)

3. นำผลจากการทำแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย สรุปผลการพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปรากฏผลดังนี้

1. ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 81.50/80.64 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้
2. ทักษะชีวิตของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.26 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.50/80.64 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 หมายความว่า นักเรียนทั้งหมดได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรม ซึ่งวัดโดยการใช้แบบประเมินในแต่ละชุดกิจกรรม ร้อยละ 81.50 และนักเรียนทั้งหมดมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบวัดทักษะชีวิต หลังเรียน ร้อยละ 80.64 แสดงว่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บรรพต แสนสุวรรณ (2550, หน้า 111) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองผือเทพนิมิต จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีทักษะชีวิตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ยหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 81.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ สูงกว่าร้อยละ 70 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ระเบียบ พรหมสุ่ย (2554, หน้า 104) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการเขียนคำพื้นฐานภาษาไทยและความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านสร้างฟาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการเขียนคำพื้นฐานภาษาไทยและความคิดสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.90/86.11 และยังสอดคล้องผลการวิจัยของ พิมพิมล แสนนาม (2553, หน้า 114) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองแคน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 จำนวน 14 คน ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมฝึกการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.19/82.86 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วลาสิณี บุตรแสนคม (2554, หน้า 96) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนบทบาท ร่วมกับการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 40 คน ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนบทบาทร่วมกับการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 81.46/83.38 สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ เปรมศรี ศรีพลราช (2555, หน้า 177) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการแต่งบทร้อยกรองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือและเทคนิค ผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการแต่งบทร้อยกรองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือและเทคนิค ผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 82.30/81.25 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80 ที่เป็นเช่นนี้ เพราะเหตุปัจจัยต่างๆ ดังนี้

ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้มีการออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบ คือได้มีการศึกษาหลักสูตร ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ มีการวิเคราะห์เนื้อหาและหลักสูตร รวมถึงการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ลงมือสร้างแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อันซึ่งนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของชุดกิจกรรม แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้ตรวจสอบความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา สื่อ กิจกรรม และกระบวนการ การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้มีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำ เพื่อให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2557, หน้า 11-12) กล่าวว่า หลักการเรียนรู้และหลักการสอนทักษะกระบวนการมีหลายรูปแบบ บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน คือการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การคิด การวางแผนการสอน การออกแบบกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน การจัดเตรียมวัสดุและสื่อการเรียนรู้ การดำเนินการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการสอนแต่ละประเภท ครูผู้สอนต้องพัฒนาตนเองและศึกษาหาความรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้เราสามารถนำเครื่องมือไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

2. ด้านทักษะชีวิตของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทักษะชีวิตของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า

ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 ผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวอาจเนื่องมาจากสาเหตุต่อไปนี้

ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียน ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกทักษะชีวิตในแต่ละชุดกิจกรรม ทำให้นักเรียนมีความจำเป็นต้องทำความรู้จักกับเพื่อนและคนอื่นๆ รวมถึงการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งบางเรื่องครูอาจจะเข้าไปแนะนำเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ จากการสังเกตและสัมภาษณ์มีนักเรียนบางกลุ่มสนใจเรื่องการแปรรูปข้าว จึงทำการสืบค้นและได้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เรื่องการทำน้ำคลอโรฟิลล์จากใบข้าว จึงนำไปทดลองทำที่บ้านกับผู้ปกครองปรากฏว่าได้ผลดีมีกลิ่นหอม จึงมาเล่าให้ครูและเพื่อนๆ ฟัง แต่ปรากฏว่าในวันที่ถ่ายทำจริงมีปัญหา นักเรียนต้องหาสาเหตุของความผิดพลาดว่าเกิดจากอะไร นั่นคือประสบการณ์และทักษะชีวิตที่ผู้เรียนได้รับจากการลงพื้นที่และการปฏิบัติจริง ส่วนปัญหาอื่นๆ ที่พบคือ การทำงานในช่วงฤดูฝน ทำให้ต้องใช้เวลาในการเดินทางค่อนข้างนาน รวมถึงการที่จะต้องคอยระวังเรื่องการเคลื่อนย้ายและดูแลอุปกรณ์ในขณะที่ฝนตก

อีกประเด็นที่ได้สังเกตและร่วมประเมินทักษะการทำงานของนักเรียนหลายกลุ่มพบว่า ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะมีความสนใจในสองเรื่องใหญ่คือ อาหารการกินและของเล่น บางกลุ่มผู้ปกครองให้ความร่วมมือดีมาก เตรียมอุปกรณ์และเนื้อหาเพื่อมาช่วยสอนลูกหลานอย่างดี และให้คำชื่นชมต่อกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในลักษณะนี้ เนื่องจากการที่เด็กๆ ได้เรียนรู้และลงมือทำร่วมกับเพื่อนๆ เขาจะมีความสุขไปพร้อมกับการเรียนรู้ จากการสังเกตแม้ว่าเด็กจะอยู่บ้านสวน แต่ก็ไม่เคยทำงานฝีมืองานจักสาน แต่พอทดลองทำไปสักระยะผู้เรียนก็สามารถทำเองได้ ผู้ปกครองจึงเสนอว่าต้องให้ลูกหลานได้หัดใช้เครื่องมือเหล่านี้บ่อยๆ เพื่อให้เขาเกิดการเรียนรู้ การที่เราระวังมากเกินไป หรือชอบทำอะไรแทนลูกทุกอย่าง อาจจะทำให้ลูกเราขาดความมั่นใจและต้องคอยพึ่งคนอื่นตลอดเวลา นอกจากนี้ผู้ปกครองบางคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นว่า “...เด็กบางคนรู้จักแต่ข้าวในจานที่พ่อแม่เตรียมไว้ให้ แต่ว่าหุงข้าวหนึ่งข้าวทานเองไม่เป็นเลยแบบนี้น่าเป็นห่วง การฝึกให้เด็กๆ หัดทำแบบนี้ดีแล้ว ทั้งของกิน ของเล่น ของใช้ ถ้าหากทางโรงเรียน จะมาใช้สถานที่ในบ้านสวนก็ยินดีต้อนรับ พร้อมให้การสนับสนุนการเรียนรู้ นอกห้องเรียนในลักษณะนี้...” สอดคล้องกับ อมรวิรัช นาครทรรพ (2551, หน้า 150) กล่าวว่า การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จะทำให้ได้คำตอบที่หลากหลาย แม้ว่าคำตอบที่ได้อาจจะยังไม่พอเพียงกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป แต่นับว่าเป็นก้าวแรกของความ

พยายามทั้งในกลุ่มนักวิชาการ ชาวบ้าน และประชาคมชุมชน ที่หันหน้ามาร่วมมือกัน เชื่อมโยงการศึกษาให้กลับไปคืนคุณค่าสู่ชุมชนท้องถิ่นอีกครั้ง และอาจจะเป็นก้าวหนึ่ง ที่การศึกษาและชุมชนได้ถูกดึงให้กลับมาเคียงคู่ เพื่อสร้างวิชาชีวิตคู่ไปกับวิชาการและ วิชาชีพ ให้กับลูกหลานในชุมชนตามปรัชญาของการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพราะข้อ ค้นพบต่างๆ จะสะท้อนให้เห็นโอกาสและความหวังของการศึกษาเพื่อชุมชน การศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ทำให้มองเห็นแนวโน้มการศึกษาและการเรียนรู้ที่ดี เห็นแนวโน้ม ความเป็นไปได้ของการพัฒนาการศึกษาที่สามารถสร้างภูมิคุ้มกัน ด้านทานโลกาภิวัตน์ และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เรายังต้องการแสวงหาคำตอบพอๆ กับการตั้งคำถาม ใหม่เพื่อการค้นหาและสร้างการค้นพบความรู้ใหม่ๆ ที่เหมาะสม สอดคล้อง และเหมาะ สมัยกับชุมชนที่เปลี่ยนไป

ผู้ปกครองของนักเรียนหลายคน ต่างมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาในด้าน ต่างๆ อีกหลายเรื่อง ซึ่งนักเรียนอาจจะคิดไม่ถึงว่าความรู้เหล่านั้น จะมีคุณค่าหรือ ประโยชน์ต่อชีวิตของนักเรียนในอนาคต ถ้าหากไม่มีคนสืบทอดความรู้เหล่านี้เอาไว้ความรู้ เหล่านี้คงจะมีผู้รู้ที่น้อยลงและสูญหายไปในที่สุด การที่ครูไปลงพื้นที่ในชุมชนร่วมกับนักเรียน จึงมีเรื่องเล่าจากหมู่บ้านต่างๆ มาพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนให้กับนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ได้เกิด แนวคิดในการต่อยอดการเรียนรู้ในเรื่องเดิมหรือเรื่องใหม่ที่น่าสนใจ และมีรายละเอียด ชับซ้อนยิ่งขึ้น นักเรียนแต่ละคนต่างเกิดคำถามที่น่าสนใจ เช่น ครอบครัวดันแบบเศรษฐกิจ พอเพียงในหมู่บ้านเขาทำอะไรบ้าง ทำไมหมู่บ้านนี้ปลูกกล้วยหอมทองหลายสวน เอาไปขาย ที่ไหนบ้าง กล้วยหอมทองมีวิธีปลูกและดูแลต่างจากกล้วยน้ำว้าอย่างไร เป็นคำถามที่ทำให้ เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีชีวิตชีวา หลายคนอยากไปดูของจริงในชุมชน หลังจากที่เพื่อนๆ นำเอาเรื่องราวต่างๆ มานำเสนอหน้าชั้นเรียน สอดคล้องกับศุภกร ศรเพชร (2556, หน้า 288) กล่าวว่า ความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันระหว่างคนในชุมชน ธรรมชาติ การพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ มีการใช้ความรู้ ทักษะ บวกกับ ความศรัทธาเชื่อมั่น จึงแสดงเป็นพฤติกรรมออกมากลายเป็นรูปแบบวิถีชีวิต มีการใช้แก้ไข ปัญหาบริหารจัดการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคม ตลอดเวลา แสดงให้เห็นว่าการใช้รากฐานของชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมในการพัฒนาทุกๆ ด้าน

การลงพื้นที่ในชุมชนร่วมกับนักเรียนทำให้ครูได้รู้จักสภาพความเป็นอยู่ ของนักเรียนในแต่ละหมู่บ้าน ได้รู้จักชีวิตของนักเรียนในอีกด้านที่ครูมองไม่เห็นในห้องเรียน

พบว่า นักเรียนบางคนสามารถทำกิจกรรมนอกห้องเรียนได้ดีกว่าการนั่งเรียนในห้องเรียน เนื่องจากผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่ตนเองถนัด จึงทำให้เกิดความมั่นใจการพูดและการให้คำแนะนำแก่เพื่อนๆ จึงร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างน่าสนใจ สามารถนำเสนอเรื่องราวให้เพื่อนๆ ซักถามทั้งในประเด็นและนอกประเด็น เป็นเรื่องที่น่าประทับใจมาก บางทีการที่เด็กแต่ละคนมีทักษะชีวิตที่ดี ชุดกิจกรรมนี้อาจจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริม ช่วยดึงความรู้ความกล้า ที่ผู้เรียนแต่ละคนมีอยู่ในตนเองออกมาใช้ในทางที่เหมาะสม

ครอบครัวและชุมชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล คอยเสริม และช่วยสรุปในเรื่องการเรียนรู้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสนุกสนานต่อการเรียนรู้นอกห้องเรียน และมองเห็นคุณค่าของความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิจารณ์ พานิช (2557, หน้า 12 - 13) กล่าวไว้ว่า ความรู้ที่อยู่ในการปฏิบัตินั้นเป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจน แต่ปฏิบัติได้ ทำแล้วได้ผลหรือบางทีไม่ได้ผล แต่เกิดการเรียนรู้ตรงนี่คือจุดที่สำคัญที่สุด การเรียนสมัยใหม่ต้องไม่ใช่แค่เพื่อให้ได้ความรู้ แต่ต้องได้ทักษะหรือ Skills เป็น 21st Century Skills เป็นทักษะที่ซับซ้อนชุดหนึ่ง เพื่อให้เขาไปมีชีวิตอยู่ในโลกที่ต่อไป จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรไม่รู้ ซึ่งเป็นโลกที่ไม่ชัดเจน ไม่แน่นอน แต่ลูกศิษย์เราจะต้องไปมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงและไม่แน่นอน ดังนั้นเขาจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะชีวิต เพื่อที่จะสร้างแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ เพื่อที่จะสร้างเนื้อสร้างตัว ทำคุณประโยชน์ให้กับคนอื่นๆ เพื่อให้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ต้องช่วยลูกศิษย์เราให้ได้สิ่งเหล่านี้ เช่นเดียวกับ ทิศนา แชมมณี (2557, หน้า 25) ได้กล่าวว่า ศตวรรษที่ 21 เด็ก เยาวชน และพลเมืองของประเทศจำเป็นต้องดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ชุดความรู้เดิมที่เคยเรียนรู้มา จึงไม่เพียงพอต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งนักวิชาการ คณะบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ สรุปผล และให้ข้อเสนอแนะสอดคล้องกันว่า ความรู้ชุดใหม่นี้ควรประกอบด้วย ความรู้ในวิชาแกน คุณธรรมและคุณลักษณะที่ควรส่งเสริม ทักษะทางปัญญา ทักษะทางสังคมและทักษะการใช้เทคโนโลยี ล้วนมีความซับซ้อนและมีความหลากหลายแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องหาสาเหตุของปัญหา เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวร่วมกัน

การศึกษาเรื่องใกล้ตัว เรื่องราววิถีชุมชนกับการเรียนรู้ของผู้เรียน มีนักวิชาการอีกหลายคน ช่วยยืนยันชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

ที่สามารถช่วยพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนได้ซึ่ง อมรวิรัช นาครทรรพ และคณะ (2551, หน้า 112) พบว่า การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีของโรงเรียนกับชุมชน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นนั้น จะทำให้นักเรียนเกิดความรัก ความเข้าใจ ความภูมิใจ และความมั่นใจที่จะดำเนินชีวิตไปตามแบบอย่างที่ดีที่สืบทอดกันมาของผู้ปกครอง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน รวมทั้งการเรียนการสอน ในชั้นเรียน ควรจะเป็นการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของนักเรียน และต้องพยายามเชื่อมโยงองค์ความรู้สากลเข้ากับความเชื่อ ค่านิยม และองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรวรรณ เจาะประโคน (2551, หน้า 122 - 126) ซึ่งกล่าวถึง ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 ได้แก่ สุขภาพจิต อัตมโนทัศน์ การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพกับเพื่อนสัมพันธภาพ ในครอบครัว สภาพแวดล้อมทางการเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนการรับ สารสนเทศจากสื่อมวลชน ต่างส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็ก ครูและบุคลากรในโรงเรียนควร จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน พร้อมทั้งให้ความรู้แก่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับความสำคัญและแนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อให้ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักเรียน

จากการใช้กิจกรรมเป็นสื่อช่วยในการเรียนการสอนทักษะชีวิต ทำให้นักเรียนมีทักษะในการคิด ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในทักษะชีวิตมากขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสามารถทำได้ทั้งในและนอกห้องเรียน ทำได้ทุกที่ทุกเวลาขึ้นอยู่กับ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน ซึ่งนักเรียนสามารถค้นหาความรู้เหล่านั้นได้ด้วยตนเอง จากสื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่รอบตัว และทำให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งดีๆ ไปพร้อมกับเรื่องราวต่างๆ ที่นักเรียนค้นหามานำเสนอหน้าชั้นเรียน ซึ่งครูไม่จำเป็นต้อง บอกความรู้ให้กับนักเรียนทุกเรื่อง เพียงแต่คอยช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้กำลังใจ และคอย กระตุ้นนักเรียนด้วยคำถามที่เหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะคำถามที่ดีจะทำให้ ได้คำตอบที่หลากหลาย อีกทั้งยังช่วยสะท้อนความคิดและตัวตนของนักเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ด้านความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมหลังเรียนเฉลี่ย 4.26 อยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 3 อาจเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

การค้นพบสิ่งใหม่ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานกับการเรียน เกิดการอภิปราย แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง การที่ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาตนเองของผู้เรียน จากการประเมินแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละครั้งนั้น ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมได้อย่างอิสระ ซึ่งส่วนมากจะแสดงถึงความประทับใจ และเขียนบันทึกเรื่องราวความรู้ใหม่ๆ ที่ได้รับ แต่บางครั้งนักเรียนเขียนผิด ครูสามารถตรวจสอบความรู้ความเข้าใจและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่ นักเรียนบางคนได้แลกเปลี่ยนสมุดบันทึกกันอ่านว่าครูเขียนอธิบายและตอบคำถามอะไรในแต่ละเล่มบ้าง เป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความคุ้นเคยและศึกษาความรู้ ความเข้าใจ ทำให้รับทราบความคิดเห็นของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เพราะผู้เรียนจะเขียนสะท้อนเรื่องราวต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับตนเองและเพื่อนๆ ในชั้นเรียน ทำให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เมื่อครูยิ้มหรือยกตัวอย่างผลงานที่น่าสนใจของแต่ละคน โดยครูจะพยายามค้นหาจุดเด่นของนักเรียนแต่ละคนออกมานำเสนอ เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองกับนักเรียนในแต่ละครั้ง ซึ่งความคิดดีๆ ของนักเรียน ครูถามว่าไปหามาจากที่ไหน นักเรียนบอกว่าหาจากอินเทอร์เน็ตบ้าง ได้ยินมาจากพ่อแม่บ้าง การให้ความเป็นกันเอง และให้ความสนใจต่อผู้เรียนแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ ไว้วางใจ และกล้าเปิดใจในเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ชุดกิจกรรมที่มีสื่อหลากหลาย สามารถช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะการทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ส่วนเนื้อหาควรมีความสอดคล้องกับชีวิตจริง เป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีความหมายต่อผู้เรียน รวมถึงบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ให้ความเป็นกันเอง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายและสนุกสนานต่อการเรียนรู้ ส่วนการทำงานในชุดกิจกรรมจะมีการมอบหมายงานให้ทำ ทั้งงานรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ สิ่งที่สำคัญคือ การพาผู้เรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยมีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึง วิธีการเรียนการสอนที่แปลกใหม่หรือการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่แปลกใหม่ สามารถสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนที่ยังไม่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้นมาก่อนได้เป็นอย่างดี มีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว และมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น แต่บางครั้งครูอาจต้องเตรียมคำถาม หรือหาวิธีการกระตุ้นความคิดผู้เรียน ด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน หรือบทเรียน

ใหม่ให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาก่อน จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อารีย์ พันธุ์มณี (2542, หน้า 198) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพิมล แสนนาม (2553, บทคัดย่อ) และ เปรมศรี ศรีพลราช (2555, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งผู้เรียนจะสะท้อนความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งครูควรคอยให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือในบางขั้นตอน จากผลการวิจัยครูสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่นหรือระดับชั้นอื่นต่อไป

1.2 ชุดกิจกรรมนี้ มีการใช้สื่อและอุปกรณ์ที่หลากหลาย ครูต้องเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการใช้งานให้พร้อม รวมถึงการประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ที่จะให้นักเรียนไปทำกิจกรรม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหรืออันตรายอื่นๆ

1.3 ในการใช้สื่อที่หลากหลายนั้นมีข้อดีคือ ทำให้นักเรียนสนุกสนาน แต่มีข้อเสียคือต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมมาก บางครั้งอาจจะเกินเวลาเรียนหรือต้องใช้เวลาในวันหยุดเพื่อให้เกิดการทำงานที่ต่อเนื่อง ผู้สอนอาจจะปรับใช้ตามความเหมาะสมตามเหตุการณ์ ให้สอดคล้องกับบริบทหรือกิจกรรมภายในโรงเรียน

1.4 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานบางส่วนต้องดัดแปลงใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ใกล้ตัว อาจจะต้องใช้ของส่วนตัวจากครูและนักเรียน ควรแจ้งให้นักเรียนได้ทราบ ข้อตกลงเบื้องต้นว่า กิจกรรมนี้จะให้ประยุกต์ใช้อุปกรณ์จากสิ่งที่มีอยู่

คือโทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟน ที่สามารถทำงานได้หลายอย่าง สามารถถ่ายทำได้ทั้ง ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวให้ภาพชัดเจน ในการทำกิจกรรมนี้สิ่งที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนคือ กระบวนการเรียนรู้และทักษะชีวิต

1.5 การที่มีนักเรียนจากหลายห้องมาเรียนร่วมกันในกิจกรรมชุมนุม มีข้อดีคือ นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนจากต่างห้อง แต่เวลาในการทำกิจกรรม อาจจะว่างไม่ตรงกัน การทำงานกลุ่มอาจจะล่าช้าในบางครั้ง ครูควรมีความยืดหยุ่น ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

1.6 ผู้สอนต้องเสียสละเวลาว่าง เพื่อให้คำแนะนำนักเรียนที่มาปรึกษา นอกเวลาเรียนหรือแม้กระทั่งในวันหยุด เพราะเวลาในชั่วโมงเรียนอาจจะไม่เพียงพอ อีกประการหนึ่งการประเมินทักษะปฏิบัติและทักษะการทำงานทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่มนั้น ต้องใช้เวลามาก

1.7 ในการจัดกิจกรรมกลุ่ม ครูผู้สอนต้องคอยกระตุ้น และเสริมแรง นักเรียนเพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ กล้าแสดงความคิดเห็น และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ให้กับนักเรียน ในรายวิชาเพิ่มเติมอื่น เช่น คอมพิวเตอร์ สังคมศึกษา การทำโครงการ เป็นต้น

2.2 ควรนำชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการใช้ทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปทดลองใช้กับพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่

2.3 ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมโดยบูรณาการ การเรียนรู้ร่วมกัน ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หรือบูรณาการระหว่างรายวิชาในระดับชั้นต่างๆ เพื่อให้เกิดการ เชื่อมโยงความรู้ในรายวิชาต่างๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน